

МАУП, 2007.–424 с.

9. Балабанов И.Т. Страхование [Текст]: [учебник] / Балабанов И.Т., Балабанов А.И. – СПб: Питер, 2002. – 256 с.

Annotation. *In the article investigational essence of financial resources of insurer, economic essence of insurance backlogs is in particular specified and they are offered author determination.*

Key words: *insurance resources, insurance backlogs, insurance fund.*

УДК 368

Мельник Т.Г., к.е.н., доцент Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВОЇ ОСОБИ (ГОЛОВНОГО БУХГАЛТЕРА)

У статті розглядаються види відповідальності передбачені чинним законодавством, що можуть застосовуватися до головного бухгалтера (посадової особи) підприємства.

Ключові слова: *головний бухгалтер, посадова особа, юридична відповідальність, адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність, дисциплінарна відповідальність.*

Постановка проблеми. Сьогодні виникають численні проблеми у зв'язку із притягненням до відповідальності бухгалтерів за ведення бухгалтерського обліку та складання звітності. Найчастіше стосовно працівників бухгалтерії розглядаються кримінальні справи за такими статтями Кримінального кодексу: «Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів»; «Зловживання владою або службовим становищем»; «Службова недбалість». Також дуже часто головних бухгалтерів притягають до адміністративної відповідальності. Тому дослідження цих проблем є актуальними і вони потребують подальшого їх вивчення. Крім того, головний бухгалтер є посадовою особою на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сторінках фахових видань таких як: Все про бухгалтерський облік, Бухгалтерський облік і аудит, Кадровик, Вісник податкової служби, постійно ведуться роз'яснення щодо посадових осіб підприємств та відповідно їх відповідальності. Ці питання також висвітлюються в Інтернет виданнях.

Формулювання цілей статті. Метою написання статті є вивчення та узагальнення видів відповідальності головного бухгалтера як посадової особи підприємства.

Виклад основного матеріалу. Посадова особа – це керівники і заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій, а посада – первинна структурна одиниця державного органу та його апарату, підприємства, установи чи організації з відповідними службовими повноваженнями та обов'язками. Посада обумовлює коло функціональної діяльності та службовий статус [8].

Посадовими особами, уповноваженими виступати від імені підприємства є керівник та головний бухгалтер.

З метою достовірного та повного відображення усіх фінансово-господарських операцій за всіма видами діяльності суб'єкта господарювання ведеться бухгалтерський облік. Пунктом 2 ст. 8 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996–XIV (зі змінами та доповненнями, далі – Закон № 996– XIV) визначено, що питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належить до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів.

На підставі п. 4 Закону № 996–XIV для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає одну з форм його організації, а саме [4] :

- введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства.

Найпоширенішим спеціальним структурним підрозділом для ведення бухгалтерського обліку та обліку за податковим законодавством на підприємстві є бухгалтерська служба. Очолює її головний бухгалтер, який призначається на посаду і звільняється з неї керівником підприємства. Він підпорядковується безпосередньо керівнику підприємства та несе персональну відповідальність за формування облікової політики, ведення бухгалтерського обліку, вчасне подання повної та достовірної бухгалтерської звітності. Отже, головний бухгалтер підприємства є посадовою особою підприємства. Крім того, з введенням в дію з 1 липня 2011 року Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення є (ст.4 розділу 1) особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або особи, спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми [5].

За порушення законодавства посадові особи підприємства притягуються до відповідальності. Якої саме – залежить від виду порушення. У деяких випадках контролюючий орган може накласти штраф, передбачений профільним законом або підза– конним нормативним актом його діяльності. До відповідальності посадова особа підприємства притягується тільки на підставі рішення суду.

Чи може бути призначена на посаду головного бухгалтера будь-яка особа? Чи встановлені на законодавчому рівні кваліфікаційні вимоги щодо посади головного бухгалтера? Довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників, затвердженому наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 29.12.2004 р. № 336 (далі – Довідник) передбачено, що головний бухгалтер повинен мати:

- повну вищу освіту відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст);
- післядипломну освіту в галузі управління;

- стаж бухгалтерської або фінансової роботи за професіями на посадах керівників нижчого рівня: для магістра – не менше 2 років, спеціаліста – не менше 3 років [7].

Посадова особа (головний бухгалтер) може притягатися до юридичної відповідальності у разі вчинення правопорушення (адміністративного правопорушення, злочину, дисциплінарного проступку, заподіяння шкоди).

Підставами для юридичної відповідальності є [6] :

- вчинення правопорушення відповідного виду (злочину, адміністративного або дисциплінарного проступку, завдання шкоди);
- наявність вини (умислу або необережності).

Чинним законодавством України передбачено такі різновиди юридичної відповідальності головного бухгалтера:

Адміністративна відповідальність – відповідно до Кодексу про адміністративні правопорушення, інших актів чинного законодавства України (попередження, штраф). Згідно зі ст. 164–2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КпАП), головний бухгалтер несе адміністративну відповідальність у випадку [2] : приховування в обліку валютних та інших доходів, непродуктивних витрат і збитків; відсутності бухгалтерського обліку або ведення його з порушенням установленого порядку; внесення неправдивих даних до фінансової звітності; неподання фінансової звітності; несвоєчасного або неякісного проведення інвентаризацій грошових коштів і матеріальних цінностей; порушення правил ведення касових операцій; перешкоджання працівникам державної контрольно–ревізійної служби у проведенні ревізій та перевірок; невжиття заходів до відшкодування винними особами збитків від недостач, розтрат, крадіжок і безгосподарності. За такі порушення своїх обов'язків на головного бухгалтера накладається штраф у розмірі від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дисциплінарна – відповідальність особи за порушення трудової дисципліни (трудового законодавства, правил внутрішнього трудового розпорядку, посадових інструкцій тощо); покладається на працівника адміністрацією підприємства відповідно до трудового законодавства (догана або звільнення) [3];

Матеріальна – полягає в обов'язку особи відшкодувати збитки чи іншим чином відновити порушені права іншої особи, що спричинено правопорушенням. Матеріальну відповідальність бухгалтер може лише в порядку, передбаченому законодавством, за наявності таких умов: заподіяння підприємству прямої дійсної шкоди; порушення працівником покладених на нього обов'язків; працівник є винним у цьому по

рушенні; існує причинно-наслідковий зв'язок між заподіяною шкодою і порушенням працівника. При цьому обов'язковим є одночасне настання вказаних умов [6,3].

Кримінальна – вчинення головним бухгалтером суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину і передбачене Кримінальним кодексом України. Головний бухгалтер несе кримінальну відповідальність за [1];

а) умисне ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, що входять до системи оподаткування, яке призвело до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах, – штраф у розмірі від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

б) вчинення тих самих дій за попередньою змовою групою осіб або якщо ці дії

призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у великих розмірах (від трьох до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, – штраф у сумі від п'ятисот до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або виправні роботи строком до двох років, або обмеження волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати посаду на строк до трьох років;

в) у разі якщо такі діяння вчинені головним бухгалтером, який раніше був судимий за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, або якщо такі дії призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів в особливо великих розмірах, – позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.

- г) перевищення влади або службових повноважень;
- д) здійснення службового підроблення;
- ж) службової недбалості;
- з) одержання хабара.

Висновки. Коло обов'язків головного бухгалтера обмежено нормами чинного законодавства. Крім того, деякі з них може бути докладніше розшифровано та уточнено в посадовій інструкції. Головний бухгалтер у разі невиконання або неналежного виконання покладених на нього повноважень несе відповідальність згідно із законами і про це ніколи не потрібно забувати.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України від 05.04.01 року № 2341 – III зі змінами та доповненнями від 17.01.2012 року № 4025. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення, прийнятий Верховною Радою України від 07.12.84 № 8074–10 зі змінами та доповненнями від 05.02.2012 року № 4319. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10>
3. Кодекс законів про працю України, прийнятий указом Президії Верховної Ради Української РСР від 10.12.1971 року № 322 –УІІІ зі змінами та доповненнями від 08.09.2011 року № 3720 – УІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні, Закон України від 16.07.1999 року № 996 – ІУ зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
5. Про засади запобігання і протидії корупції, Закон України прийнятий Верховною Радою України від 7 квітня 2011 року N 3206–VI. [Електронний ресурс].
6. І. Городецька Посадова особа (головний бухгалтер): вимоги, повноваження, відповідальність. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://justinian.com.ua/article.php?id=242/>
7. Довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників, затвердженому наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 29.12.2004 р. № 336. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.profiwins.com.ua/.../1275-299.html
8. Про державну службу, Закон України прийнятий Верховною Радою України від 16.12.93 року № 3723 – XII зі змінами та доповненнями від 30.12.2011 року № 4161. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-12

Annotation. The article considers the types of liability under applicable law that may apply to the Chief Accountant (executive officer) of the enterprise.

Key words: chief accountant, executive officer, legal responsibility, administrative

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РЕЗЕРВАМИ

У роботі вивчені теоретичні та практичні аспекти управління страховими резервами, запропоновані практичні рекомендації щодо підвищення ефективності інвестиційної діяльності страховика.

Ключові слова: *страхові резерви, управління страховими резервами, страхові інвестиції, концепція балансу інтересів.*

Актуальність роботи. Ринкові трансформації економіки України, яка зазнала впливу світової фінансово-економічної кризи, значно підвищують роль страхування. Велике значення для ефективної діяльності страхового ринку відіграють страхові резерви та управління ними. Оптимальне управління страховими резервами дозволяє своєчасно реагувати на зміни зовнішніх умов і внутрішнього стану страхового ринку і є основою фінансової стійкості та платоспроможності страхової компанії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковим та практичним проблемам розвитку страхового ринку присвячено чимало наукових праць таких дослідників, як: О. Гвозденко, Б. Сербиновський, С. Осадець, В. Шахов, О. Шихов, Т. Федорова та інших. Значний внесок у дослідження теоретичних та практичних аспектів інвестицій та інвестиційної діяльності внесли такі вітчизняні науковці: Ю.Коваленко, Б.Луців, Т.Майорова, С.Онікієнко, А.Пересада та інші. Але сучасна ситуація на вітчизняному страховому ринку показала недосконалість процесів формування, використання та розміщення страхових резервів. Отже, вивчення теоретичних та прикладних проблем управління страховими резервами є особливо актуальним на сучасному етапі.

Метою статті є вивчення та узагальнення теоретико–методичних та практичних аспектів управління страховими резервами.

Основна частина. Вирішення питання управління страховими резервами передбачає комплексний підхід, який повинен базуватись на глибокому аналізі теоретичних та практичних розробок, які дозволять забезпечити ефективність управлінських заходів та сприятимуть підвищенню платоспроможності страховика. Детальний аналіз серії наукових праць [1, с.125; 2, с.51; 3, с.329; 4, с.224; 5, с.523], в яких визначено економічний зміст страхових резервів показав, що частина авторів ототожнюють такі поняття, як «страховий фонд», «активи страховика», «страхові резерви», з чим ми не погоджуємося. На нашу думку, визначення поняття «страхові резерви» потребує уточнення, а саме: страхові резерви — це зарезервована частина страхових премій, що надійшли за договорами страхування, яка утворюється залежно від видів страхування з метою гарантії майбутніх виплат страхових сум та відшкодувань. Отже, поняття «страхові резерви» є вузьчим за поняття «страховий фонд», за рахунок формування страхових резервів створюються страхові фонди